

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1.Основни подаци о кандидату и дисертацији: Иван Р.Марковић је рођен у Београду 18.12. 1982.године, у коме је завршио основну и средњу школу. Током студија на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета сарађивао је као демонстратор на предмету „Историја архитектуре“, активно учествујући и у ваннаставним едукативним активностима. Након успешне одбране дипломског рада о знаменитом хрватском архитекти Дионису Сунку 2007.год. (оцена 10), за ужу област истраживања одабрао је историју новије српске и југословенске архитектуре. Објавио је већи број научних и стручних радова и приредио неколико запажених студијских изложби. Међу њима се издвајају монографске студије и каталози о београдским хотелима, чешко-српским архитектонским везама, архитектурама Миладину Прљевићу, Милану Томићу, Стевану Мићићу и градитељима породице Татић. Део подухвата приредио је у коауторству (са М.П.Миловановићем, В.Путник Прица, Ђ.Боровњак, В.Анђелковићем и Ј.Кирианом). Исцрпни чланци о палатама цетињске Бановине, Занатског дома, Прве Хрватске штедионице и Југословенске удружене банке у Београду, Марховом пројекту београдског олимпијског стадиона, раду Диониса Сунка, Драгише Брашована, Светозара Јовановића, Богдана Несторовића, Николе Добровића и Гојка Тодића, индустријским објектима у Смедереву и савременим меморијалима, публиковани у домаћим научним (ЗЛУ Матице српске, Архитектура и урбанизам, Зборник Музеја примењене уметности, Култура, Изградња, Годишњак града Београда, Наслеђе, Шумадијски анали, Ужички зборник, Лесковачки зборник, Новопазарски зборник, Zbornik jevrejskog istorijskog muzeja и Гласник ДКС), стручним часописима (Архитектура, DaNS, Кућастил, Ambijenti и Kwart) и научним зборницима (Простори памћења, Смедеревски крај 1918-1941), заокружују тај продуктиван опус. Колега Марковић је учествовао и на неколико научних симпозијума међународног и националног карактера организованих у Србији. Сарађивао је у припреми изложби „Византијско градитељство као инспирација

српских неимара новијег доба" (2016), „Николај Краснов – албум сећања" (2017), пројекту „Архитекти чланови САНУ" (2017), као и у реализацији стручних пракси „Новија архитектура Београда" (Филозофски факултет у Београду, 2012-2019). Био је и члан Савета за градитељство Министарства културе и информисања Републике Србије (2012–2013), као и стручни сарадник на пројекту санације и реконструкције породичне куће Петра и Вере Лубарде у Београду (Конављанска 1) током 2011/2012. године за потребе установе културе „Кућа легата”. У културним установама и центрима одржао је низ запажених историографских предавања. Суоснивач је удружења за проучавање градитељског наслеђа „Дистрикт 6". Члан је редакције и уредник рубрике ARHISTORY часописа „Кућа stil” од 2012. год. и сарадник Хералдичког клуба из Београда. Редован је члан историјско-уметничке секције Удружења ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије (УЛУПУДС), у коме има статус самосталног уметника.

Наслов кандидатове дисертације гласи: „Архитектура угаоних грађевина у Београду (1865-2010)". Систематизована је на 483 стране текста. Садржи 225 илустрација (цртежи, фотографије, табеле, дијаграми).

2. Предмет и циљ дисертације: У приређеној дисертацији чија је тема одобрена 2014.године, кандидат је научно разрадио оригиналну идеју, значајну за развој науке, њену примену, односно развој научне мисли уопште. Свестрано је представио генезу угаоног типа грађевине развијаног у Београду од 1865. до 2010.године. Примарни предмет изучавања у раду представљају елементи њихове типологије и стилистике, просторне организације, идеолошког значења и визуелног идентитета. Системом квалитативне селекције, у раду су размотрени персонални афинитети наручилаца, уметничка истраживања архитеката, прописана законска и урбанистичка начела који су темељно одредила развој овог специфичног градитељског типа.

Историографски запостављене и критички недовољно размотрене, београдске угаоне зграде заслужују темељиту научну проблематизацију, коју је кандидат

успешно развио. Осим сакупљања и критичког сагледавања обимне изворне грађе, требало је успоставити слојевиту методологију њеног историографског представљања, што се наметнуло као један од примарних циљева (који је кандидат такође испунио). Тиме су и сазнања о типолошким основама престоничког грађења у обухватнијем историјском раздобљу вишеструко обогаћена. Уз то, компаративна анализа генезе београдских угаоних грађевина у контексту паралелних светских искустава је представљала важан истраживачки циљ.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

Првобитне радне хипотезе су у дисертацији научно потврђене. Доказано је да концепцијска разнородност угаоних грађевина у Београду (1865–2010) није проистекла само из функционалних разлика и ауторских просторних истраживања, већ и из променљивих социо-културних стратегија генерација наручилаца. Посредством дијаграма и статистичког стабла потврђено је постојање доминантних естетичких образаца при обликовању београдских угловница, прилагођених важећим урбанистичким нормама. Доказана је и револуционарна улога модерног архитектонског стила у формулацији новог типа угаоних зграда.

4. Кратак опис садржаја дисертације: Након инструктивног „Увода“ следи поглавље „Методологија историографског истраживања и тумачења угаоних грађевина“ у коме су размотрени видови њиховог проучавања и предложени нови. У трећем поглављу „Општа историја угаоних грађевина у европској архитектури“ представљена је типолошка генеза угаоног типа грађевине у ширем културно-историјском контексту. Четврто поглавље „Историјски, урбанистички и архитектонски предуслови развоја угаоних грађевина у Београду (XIX-XX век)“ осветљава опште друштвене услове развоја престоничких угаоних грађевина, са нагласком на законска и урбанистичка ограничења. Архитектонски развој и политика урбаног планирања Београда у XIX и XX веку представљени су кроз четири темељна периода. Пето, најисцрпније поглавље дисертације „Типологија“ представља есенцију кандидатовог доприноса. У њему су разрађени критеријуми за

утврђивање ауторске интенције у архитектури угаоних грађевина, типолошка анализа структуре угаоних вертикала, фактори квалитета и утицај избора локација на изградњу и преовлађујући функционално-обликовни параметри. На крају следе расправни „Закључак“, списак извора и литературе.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације: Као најпотпунији историографски осврт на предметну проблематику, дисертација Ивана Р. Марковића вишеструко обогаћује сазнања о генези, архитектонском обликовању и урбанистичком значају београдских угаоних зграда. Познате угловнице у раду су добиле додатну критичку експликацију, док је већи број неистражених и непубликованих по први пут узет у разматрање. Закључци су изнети на основу вишегодишњег теренског истраживања, анализе техничке документације из београдских архива, музејских збирки и породичних заоставштина архитеката.

Разматрајући мноштво примера у обухватном историјском раздобљу (1865-2010), аутор је утврдио урбанистичке и естетске константе које су тај тип темељно обележиле. Значај ауторских просторних истраживања и променљивих цивилизацијских предуслова, свестрано је осветљен у поглављима рада. Показано је да су поједини пројектанти у оквиру тог специфичног градитељског типа развили иновативан архитектонски израз (Јован Илкић, Милорад Рувидић, Димитрије М.Леко, Петар и Бранко Крстић, Богдан Несторовић, Ђура Борошић, Бранислав Маринковић, Григорије Самојлов, Александар Дероко, Миладин Прљевић, Михајло Митровић, Милан Лојаница, Светислав Личина и др.), за разлику од већински конвенционалног и конзервативног. Уместо прегледној хронолошкој презентацији заступљених периода грађења, кандидат је дао предност типологији, функцији и естетици угаоних зграда, при чему је комбиновао синтезни и монографски приступ. Тиме је и продубио методологију критичког преиспитивања угаоних зграда.

6. Закључак: Дисертација историчара уметности Ивана Р.Марковића је урађена у свему према одобреној пријави, представљајући оригинално и самостално научно дело. Текстурално исцрпна и богато илустрована, доследно поткрепљује полазишне хипотезе и испуњава зацртане истраживачке циљеве. Као пионирски допринос у својој области, знатно ће подстаћи будућа, још потпунија и слојевитија историографска тумачења. Отуд су се и стекли услови за њену јавну одбрану.

Потписи чланова комисије:

др *Александар Кадијевић*, редовни професор Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, ментор

др *Владана Путник Прица*, научни сарадник Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду

др *Тијана Борић*, доцент Факултета уметности Универзитета у Нишу

у Београду 26.2.2019